

УДК 342.5

ВИБОРЧІ СПРАВИ, ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ДО ЮРИСДИКЦІЇ СУДІВ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Віталій Чоренький

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: vitaliy.chornenkyu@lnu.edu.ua
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5067-0844>*

Окреслено, що важливе місце серед судових справ, які після конституційної реформи правосуддя 2016 року належать до юрисдикції судів України, займають виборчі справи. Незважаючи на це, сьогодні виборчі справи як правове явище, що включає різні категорії справ, є поза увагою наукової спільноти.

Розглянуто виборчі справи, які вирішуються в судовому порядку, як визначене Конституцією та Законами України коло питань, що віднесене до юрисдикції судів. Розгляд цих справ спрямований на вирішення різних завдань – від розв'язання юридичного спору до забезпечення невідворотності юридичної відповідальності. Їх мета – реальне гарантування виборчих прав громадян та належне виконання уповноваженими суб'єктами їх обов'язків у сфері виборчого процесу.

За результатами дослідження виявлено, що виборчі справи, залежно від наявності спору поділяються на: виборчі спори; справи, пов'язані з розглядом кримінального обвинувачення особи у вчиненні виборчого правопорушення; інші справи, у передбачених законом випадках, а саме – справи про адміністративні виборчі правопорушення. Виборчі спори, в яких хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу і спір виник у зв'язку з порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи, є різновидом публічно-правових спорів. Останні своєю чергою відносяться до групи юридичних спорів. Серед критеріїв поділу виборчих спорів за результатами дослідження виділено об'єкт захисту, суб'єктний склад виборчого спору, рівень виборів, що проводяться.

Запропонована в статті класифікація виборчих спорів, які розглядаються судами, з урахуванням їх предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції допоможе краще зрозуміти, який суд уповноважений розглядати конкретний виборчий спір. Останнє є першочерговим завданням під час обрання способу оскарження (адміністративного чи судового) та складання і подання позовної заяви до суду.

Ключові слова: виборчі спори, виборче правопорушення, кримінальне обвинувачення, публічно-правовий спір.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.77.168>

Тривалий час обсяг юрисдикції судів в Україні розкривався через статтю 124 Конституції України (далі – Конституція або Основний Закон), яка передбачала, що «юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі» [12]. Конституційний Суд України неодноразово робив спроби дати офіційне тлумачення цій нормі. Наприклад, в одному зі своїх рішень Суд зазначив, що йдеться про «вирішення питань, що мають правовий характер» [21]. Проте ні офіційні тлумачення, ні судова практика не змогли ефективно запобігти зловживанням у зверненні до суду через абсолютизацію принципу про поширення юрисдикції судів на всі правовідносини. Тому така норма стала одним з основних

чинників невиконання системою правосуддя поставлених перед нею завдань на належному рівні [25].

Спроба виправити такий недолік відбулася під час внесення змін до Конституції щодо правосуддя в 2016 році шляхом закріплення положення про поширення юрисдикції судів не на правовідносини, а **на юридичний спір та кримінальне обвинувачення**. Додатково в Основному Законі передбачили можливість на рівні закону визначати випадки, коли суди повинні розглядати також інші справи (наприклад, безспірні справи наказного провадження в цивільному та господарському процесах) [6]. Цей підхід конституцієдавця наблизив національні засади судового захисту до європейських стандартів правосуддя [27, с. 148]. Зокрема, йдеться про Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 6 якої поширює сферу гарантій права на справедливий суд лише на вирішення спору щодо прав та обов'язків особи цивільного характеру та встановлення обґрунтованості будь-якого висунутого кримінального обвинувачення [10]. Таке формулювання дозволило Європейському суду з прав людини не застосовувати Конвенцію у провадженнях, де немає спору між сторонами, чи в односторонніх провадженнях, в яких немає двох сторін спору, та за відсутності прав, у якості предмету спору [17, с. 5].

Важливе місце поміж судових справ, які після конституційної реформи правосуддя 2016 року були віднесені до юрисдикції судів України, займають **виборчі справи**. Їх дослідження на сучасному етапі потребує врахування описаних вище конституційно-правових меж судової юрисдикції. Однак сьогодні виборчі справи як правове явище, що включає різні категорії справ, залишаються поза увагою наукової спільноти. Підтвердженням цього можуть слугувати останні наукові дослідження у цій сфері. Більшість науковців досліджують лише окремі категорії виборчих справ. Наприклад, О. Гусар аналізувала виборчі спори, пов'язані з проведенням передвиборної агітації [5]. Теоретичні питання, пов'язані з належністю виборчих спорів до юрисдикції адміністративних судів, вирішував В. Вдовіченко [2], а О. Лещенко присвятила дослідження конституційно-правовому аспекту виборчих спорів в Україні [15]. Категорії виборчих спорів досліджував також М. Смокович [23]. Окремі праці свідчать про недостатню увагу наукової спільноти до розмежування понять «виборчий спір» та «виборчі справи». Наприклад, О. Гнатів у висновках до тез доповіді «Окремі аспекти виборчих **справ**» характеризує лише ознаки та визначення «виборчого **спору**» [4]. Недостатня увага наукової спільноти разом із конституційною реформою, яка змінила національний підхід до юрисдикції судів, робить актуальним дослідження поняття та видів виборчих справ, що і є **метою цієї статті**.

Родовим поняттям для цього дослідження, від якого варто відштовхуватись, є виборчі справи. Такий підхід узгоджується зі статтею 124 Конституції, зі змісту якої випливає, що до юрисдикції судів віднесено справи, які містять юридичний спір та інші справи, зокрема пов'язані з кримінальним обвинуваченням. Цей поділ можемо перенести і до виборчих справ, які пов'язані з процесом проведення виборів до органів державної влади та місцевого самоврядування. Тому виборчі справи, залежно від наявності спору поділяються на:

- 1) виборчі спори;
- 2) справи, пов'язані з розглядом кримінального обвинувачення особи у вчиненні виборчого правопорушення;
- 3) інші справи, у передбачених законом випадках, а саме – справи про адміністративні виборчі правопорушення.

Розгляд судами виборчих спорів. У науковій літературі **виборчий спір** зазвичай розглядається як правовий конфлікт, який розв'язується в судовому або адміністративному порядку за зверненням уповноважених суб'єктів. Цей вид конфліктів, зазвичай, виникає під час виборчого процесу і пов'язаний з порушенням виборчого законодавства [23, с. 15]. У матеріальному аспекті **виборчі спори** розглядають як конфліктні правовідносини, що виникають під час реалізації активного або пасивного виборчого права між суб'єктами виборчого процесу та виборчих правовідносин [15, с. 161]. Пропонуємо звернути увагу на позицію Конституційного Суду України, який у рішенні від 21 грудня 2017 року № 3-р/2017 наголосив, що:

«Виборче право означає можливість кожного громадянина України вільно обирати і бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах свободи вираження поглядів і обміну думками та інформацією, вільного формування власного ставлення до участі у виборах, а обов'язковою складовою цього права є, зокрема, право на повагу до волевиявлення людини, її демократичного вибору та результатів виборів» [22].

Виборчий кодекс України визначає виборчі права громадян України як гарантовані Конституцією України та цим Кодексом їхні права на участь у виборах, які проводяться в Україні. Основні виборчі права громадян України включають: право вільно обирати (право голосу на виборах) та право бути обраним [3]. У першому випадку йдеться про **активне виборче право** (іноді цю групу прав іменують суб'єктивними виборчими правами), а в іншому – про **пасивне виборче право**. Тому за об'єктом захисту поміж виборчих спорів традиційно **виділяють виборчі спори про захист активного та пасивного виборчого права** [23, с. 17].

Зміст активного виборчого права розкривається через реалізацію громадянами України права голосу на виборах. Проте активне виборче право в широкому розумінні включає не лише право голосувати, а й право брати участь у проведенні передвиборної агітації, у проведенні передвиборчих заходів (мітингів, зустрічей, круглих столів, дебатів), у роботі виборчих комісій, право бути довіреною чи уповноваженою особою, представником, офіційним спостерігачем, розпорядником рахунків виборчого фонду тощо [11, с. 201]. Тому як приклад виборчих спорів про захист активного виборчого права можна навести спори про уточнення списку виборців, інші спори щодо оскарження виборцями рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій, членів цих комісій, якщо такі рішення, дія чи бездіяльність безпосередньо порушують його виборчі права або інтереси щодо участі у виборчому процесі.

Зміст пасивного виборчого права полягає не просто в праві бути обраним чи у праві стати кандидатом. Точний зміст цього права – бути кандидатом за наявності волевиявлення суб'єкта номінації [13, с. 166]. Наприклад, поширеними є спори щодо оскарження відмови в реєстрації кандидатом у Президенти України, на місцевих виборах тощо. Сьогодні поруч з активним та пасивним виборчим правом окремі науковці пропонують розглядати третє – **номінаційне виборче право**, тобто право висувати кандидатів на виборах. Це право як окреме виборче право не є сьогодні загальноновизнаним. Однак висування кандидатів не можна вважати чисто технологічною процедурою [13, с. 158]. Як приклад можна навести висування кандидатів у народні депутати України, яке за чинним виборчим законодавством реалізується виборцями виключно через політичні партії. Тому наведене дає підстави виокремлювати **третій об'єкт захисту** у виборчих спорах – номінаційне виборче право.

Залежно від суб'єктного складу виборчого спору такі спори бувають за участі: суб'єктів, які реалізують виборче право (виборці, кандидати на виборчі посади); суб'єктів, яких наділено владними, зокрема розпорядчими, повноваженнями (виборчі комісії різних рівнів, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, посадові та службові особи цих органів); суб'єктів, які сприяють реалізації виборчих прав (довірені особи кандидатів, медіа, громадські організації, ініціативні групи виборців тощо) [15, с. 161].

Залежно від рівня виборів, що проводяться, виборчі спори можна поділити на спори, що виникають під час: **загальнодержавних виборів**, якими є вибори Президента України та вибори народних депутатів України, та **місцевих виборів**. Серед виборчих спорів, які виникають під час місцевих виборів, виділяють спори, пов'язані з: виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; виборами депутатів сільської, селищної, міської ради; виборами сільського, селищного, міського голови; виборами депутатів районної ради; виборами депутатів обласної ради; виборами депутатів районної у місті ради (в містах, де утворені районні в місті ради).

Що ж до **місця виборчих спорів поміж справ, які розглядаються судами**, то треба звернути увагу на наступне. Пункт 2 частини першої статті 4 Кодексу адміністративного судочинства України розкриває публічно-правовий спір як спір, у якому:

– хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, зокрема на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку з виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або

– хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку з наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг; або

– хоча б одна сторона є **суб'єктом виборчого процесу** або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи [9].

Так, **виборчі спори**, в яких хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу і спір виник у зв'язку з порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи, є **різновидом публічно-правових спорів**. Останні своєю чергою належать до групи юридичних спорів. Доречно врахувати позицію Великої Палати Верховного Суду, яка у справі №820/381/16 наголосила, що при вирішенні питання про розмежування компетенції судів щодо розгляду адміністративних і господарських справ недостатньо застосування виключно формального критерію – визначення суб'єктного складу спірних правовідносин (участь у них суб'єкта владних повноважень). Натомість визначальною ознакою для правильного вирішення спору є характер правовідносин, з яких виник спір [18]. Віднісши розв'язання виборчих спорів до юрисдикції адміністративних судів, законодавець відносить суспільні відносини щодо реалізації громадянами виборчих прав до публічних відносин, **незалежно від того, чи є стороною в таких відносинах суб'єкт владних повноважень** [24, с. 285–286]. Так, наприклад, до виборчих спорів, які розглядаються адміністративними судами належить оскарження дій чи бездіяльності кандидата в депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їх довірених осіб [9].

Важливим є не лише те, щоб спір виник під час виборчого процесу, – основним критерієм для визначення юрисдикції судів стосовно виборчих спорів є предмет цих спорів. У разі коли спір виник під час виборчого процесу, але предмет спору не

стосується цього процесу, такий спір не є виборчим [24, с. 285–286]. Цікаву позицію з цього приводу висловлює Верховний Суд. Зокрема, у справі №855/95/19 колегія суддів Касаційного адміністративного суду звернула увагу, що:

«предметом виборчого спору може бути практично будь-яке порушення вимог виборчого законодавства. На відміну від інших сфер (зокрема, від цивільно-правової сфери), виборчі правовідносини завжди мають багато сторін, що є типовим для публічно-правових відносин, і торкаються одночасно широкого кола суб'єктів виборчого процесу. Тому не можна стверджувати, що предметом виборчого спору є лише порушення конкретного суб'єктивного права. Порушення встановленої законом процедури само по собі, незалежно від реального настання негативних наслідків, повинно оскаржуватися з метою недопущення таких наслідків. Головна мета інституту оскарження у виборчому праві – не лише відновлення у повному обсязі порушених прав і законних інтересів суб'єктів виборчого процесу, але й усунення всіх наслідків допущеного правопорушення, і, таким чином, забезпечення легального і справедливого перебігу виборчого процесу» [19].

Під час дослідження видів виборчих спорів, які розглядаються судами, не можна уникнути врахування особливостей визначення суду, який має повноваження вирішити такий спір. Для розгляду цих спорів у системі судоустрою функціонують місцеві адміністративні суди, апеляційні суди з розгляду адміністративних справ та Верховний Суд. Водночас місцевими адміністративними судами є не тільки окружні адміністративні суди, але також в окремих випадках місцеві загальні суди (відповідні окружні суди) [7]. Тому під час з'ясування, який місцевий суд розглядатиме виборчий спір як суд першої інстанції, можуть виникати певні труднощі. Тому виборчі спори, які розглядають місцеві адміністративні суди як суди першої інстанції, можна поділити на дві групи:

1) виборчі спори, пов'язані з виборчим процесом, які розглядаються місцевими загальними судами як адміністративними судами, а саме:

- оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, членів цих комісій;
- уточнення списку виборців;
- оскарження дій чи бездіяльності суб'єктів у сфері медіа, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників суб'єктів у сфері медіа, що порушують законодавство про вибори;
- оскарження дій чи бездіяльності кандидата в депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їх довірених осіб.

2) виборчі спори, які виникають під час виборчого процесу та розглядають окружні адміністративні суди. Наприклад, спори про правомірність рішень, дій чи бездіяльності територіальних (окружних) виборчих комісій щодо підготовки та проведення місцевих виборів, виборів Президента України, народних депутатів України, а також членів зазначених комісій оскаржуються до окружного адміністративного суду за місцезнаходженням відповідної комісії.

Наведений поділ виборчих спорів зроблений на підставі **розмежування предметної юрисдикції місцевих адміністративних судів**, якими, як ми з'ясували, можуть бути й окружні адміністративні суди, й місцеві загальні суди. Проте процесуальне законодавство виділяє також інстанційну юрисдикцію та територіальну юрисдикцію (підсудність).

Тому окрему групу виборчих спорів становлять справи, в яких судом першої інстанції є апеляційний адміністративний суд або Верховний Суд (Касаційний

адміністративний суд). Поєднуючи інстанційну юрисдикцію з елементами підсудності, Кодекс адміністративного судочинства України визначає судом першої інстанції у справах щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності Центральної виборчої комісії, дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб апеляційний адміністративний суд в апеляційному окрузі, що включає місто Київ (Шостий апеляційний адміністративний суд). Проте це правило має виняток, оскільки Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів. Запропонована класифікація спорів з урахуванням їх предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції повинна полегшити визначення суду, який уповноважений розглядати виборчий спір.

Серед ознак виборчих спорів як різновиду публічно-правових спорів виділяють, зокрема, те, що законодавство передбачає порядок вирішення спору у формі позовного провадження в адміністративному суді або адміністративного оскарження до відповідної виборчої комісії [8, с. 17]. І справді, виборчі спори можуть розглядатися не лише судами. Частина четверта статті 124 Конституції навіть встановлює, що законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Сьогодні в законодавстві України такі випадки трапляються вкрай зрідка, а щодо виборчих спорів їх і взагалі немає. Втім доречно виділити рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, які можуть бути оскаржені до виборчої комісії. Тому **залежно від органу, який може розглядати виборчий спір**, виділяють спори, які розглядаються в адміністративному або судовому порядку.

Своєю чергою виборчі спори, які можуть вирішуватися в адміністративному порядку поділяються на ті, що розглядаються Центральною виборчою комісією, територіальною виборчою комісією та окружною виборчою комісією. До Центральної виборчої комісії може бути подана скарга на: бездіяльність окружної виборчої комісії; бездіяльність територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів.

До територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, може бути подана скарга на:

- 1) рішення, дії чи бездіяльність територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів;
- 2) рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів (у разі якщо підсумки голосування з відповідних місцевих виборів не встановлюються).

До територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів, може бути подана скарга на рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів. До територіальної виборчої комісії, яка утворила відповідну дільничну виборчу комісію, може також бути подана скарга на дії чи бездіяльність члена такої дільничної виборчої комісії.

До окружної виборчої комісії може бути подана скарга на рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії виборчої дільниці, яка входить до відповідного територіального виборчого округу, дії чи бездіяльність члена такої дільничної виборчої комісії [3].

Як зазначалося, використання адміністративного оскарження в наведених випадках не є обов'язковою передумовою для звернення до суду. Тому якщо за адміністративним позовом судом відкрито провадження і тим самим суб'єктом з

того ж питання і з тих же підстав подано скаргу до виборчої комісії, виборча комісія після отримання повідомлення суду про відкриття провадження припиняє розгляд скарги. Заразом, для **окремих спорів, які виникають під час виборчого процесу, передбачено виключно судовий порядок вирішення**. Йдеться про оскарження в суді:

- 1) рішення, дії, бездіяльності Центральної виборчої комісії, дії або бездіяльності члена Центральної виборчої комісії;
- 2) рішення чи дії окружної виборчої комісії, рішення чи дії територіальної виборчої комісії, крім випадків, передбачених виборчим законодавством;
- 3) дії чи бездіяльності члена окружної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії;
- 4) дії чи бездіяльності кандидата;
- 5) рішення чи дії партії (організації партії), громадського об'єднання, їх посадових осіб чи повноважних представників, що стосуються виборчого процесу, крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їхньої внутрішньої діяльності або виключної компетенції;
- 6) дії чи бездіяльності довіреної особи кандидата, уповноваженої особи партії (організації партії);
- 7) дії чи бездіяльності офіційного спостерігача від кандидата, партії (організації партії) – суб'єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації;
- 8) рішення, дії чи бездіяльності органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових та службових осіб;
- 9) рішення, дії чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників [3].

Розгляд виборчих справ щодо кримінального обвинувачення та про адміністративні виборчі правопорушення. Окрему та самостійну групу виборчих справ, які розглядають суди, становлять справи щодо кримінального обвинувачення за виборчі кримінальні проступки та злочини, а також справи про адміністративні виборчі правопорушення (проступки). Останні підпадають під категорію «інших справ», на які Конституція допускає поширення судової юрисдикції у випадках, передбачених законом. Особливістю цієї групи виборчих справ, як буде видно з наступного матеріалу, є те, що, на відміну від виборчих спорів, частина з яких можуть мати адміністративний порядок розгляду, ці виборчі справи сьогодні розглядаються виключно судами.

Спершу зупинимося на визначенні виборчого правопорушення як наскрізного поняття для цієї групи виборчих справ. **Виборче правопорушення** – це діяння (дія або бездіяльність), вчинене відповідним суб'єктом (виборцем, кандидатом, офіційним спостерігачем, членом виборчих комісій тощо), який порушує виборче законодавство. Особи, винні в порушенні законодавства про вибори, виборчих прав виборців, кандидатів, партій (організацій партій) – суб'єктів виборчого процесу, притягаються до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом.

Специфіка відносин юридичної відповідальності за порушення виборчого законодавства України зумовлює те, що, незважаючи на різні види відповідальності, спільним у них є родовий об'єкт порушень, а саме – юридичні можливості повнолітніх громадян держави брати участь в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення за допомогою обрання своїх представників на

підставі індивідуального волевиявлення, а також за допомогою здійснення пов'язаних із таким обранням інших процесуальних дій, які зазнають протиправного впливу під час призначення, підготовки, проведення та встановлення результатів голосування, а також у міжвиборчий період, що завдає шкоди виборчій системі України [26, с. 9].

Одним із найефективніших видів юридичної відповідальності за виборчі правопорушення вважається адміністративна, яка настає у разі вчинення особою адміністративного правопорушення. Законодавством закріплено такі основні ознаки адміністративних правопорушень, які посягають на порядок здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення: суспільна шкідливість, протиправність, винність, адміністративна караність. Відсутність хоча б однієї з них унеможливує кваліфікацію протиправного діяння як адміністративного проступку (делікту) [16, с. 153].

Загальною рисою адміністративної відповідальності за виборчі правопорушення є наявність єдиного адміністративного стягнення – штрафу. Лише в статті 212-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення, крім штрафу, передбачена конфіскація суми внеску на підтримку політичної партії, наданої або отриманої з порушенням закону. Тому способом диференціації відповідальності за різні види адміністративних виборчих правопорушень є розміри штрафів. Незважаючи на це, встановлена міра відповідальності, зазвичай, є незначною. Наприклад, за виготовлення або замовлення виборчих бюлетенів понад встановлену рішенням відповідної виборчої комісії кількість передбачено штраф лише від 425 гривень до 850 гривень.

Під час аналізу особливостей вирішення **виборчих спорів** встановлено, що такі юридичні спори розглядаються адміністративними судами (зокрема місцевими загальними як адміністративними). Натомість усі **адміністративні виборчі правопорушення** підвідомчі суддям районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. Варто врахувати, що справи про накладення адміністративних стягнень не є виборчими спорами та в порядку адміністративного судочинства не розглядаються. Вони відносяться до справ про адміністративні правопорушення, порядок розгляду яких встановлено Кодексом України про адміністративні правопорушення. Цей законодавчий акт встановлює не тільки загальні засади адміністративної відповідальності та склади адміністративних виборчих правопорушень, а й порядок притягнення винних осіб до відповідальності.

Так, ця категорія справ не належить до згаданої раніше групи юридичних (виборчих) спорів. Тому юрисдикція судів на розгляд справ про адміністративні виборчі правопорушення ґрунтується на правилі другого речення частини третьої статті 124 Конституції України про те, що «у передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи». Перелік усіх адміністративних виборчих правопорушень розміщений у Главі 15-А Кодексу України про адміністративні правопорушення (від статті 212-7 до статті 212-24).

Судові рішення суддів у справах про адміністративні виборчі правопорушення, які мають форму постанови, можуть бути переглянуті суддею апеляційного суду за апеляційною скаргою особи, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законного представника, захисника, потерпілого, його представника, а також прокурора у випадках, передбачених законом. Типовими підставами для скасування постанов про адміністративні правопорушення цієї категорії є:

– винесення їх судом, територіальна юрисдикція якого не розповсюджується на місце вчинення правопорушення;

- розгляд справи без належно підтверженого факту повідомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності про час та місце судового розгляду;
- відсутність вказівок на конкретні норми законів, інших нормативно-правових актів, які були порушені;
- незазначення у судовому рішенні всіх ознак складу адміністративного правопорушення, за вчинення якого особу притягнуто до адміністративної відповідальності [1, с. 65].

Особливістю справ про адміністративні виборчі правопорушення є відсутність касаційного оскарження постанов апеляційного суду, винесених за наслідками розгляду апеляційних скарг. З цього приводу в рішенні від 21 липня 2021 року № 5-р(П)/2021 Конституційний Суд України зазначив, що за своєю сутністю таке обмеження загалом є допустимим та не спричиняє порушення права на судовий захист [20]. Пов'язано це з тим, що до основних засад судочинства в Україні віднесено право на касаційне оскарження судового рішення лише у визначених законом випадках, що свідчить про свободу розсуду законодавця під час встановлення підстав для подання касаційної скарги.

Іншою особливістю адміністративної відповідальності за вчинення виборчих правопорушень є те, що вона настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. Чинний Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили. Серед кримінальних правопорушень, безпосереднім об'єктом яких є відносини щодо забезпечення виборчих прав громадян, Кримінальний кодекс України (далі також – КК України) виділяє:

- перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (стаття 157 КК України);
- надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців (стаття 158 КК України);
- незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі (стаття 158-1 КК України);
- незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму (стаття 158-2 КК України);
- фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму (стаття 158-3 КК України);
- порушення таємниці голосування (стаття 159 КК України);
- порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму (стаття 159-1 КК України);
- підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму (стаття 160 КК України) [14].

Висновки. Так, виборчі справи, які розглядаються в судовому порядку, – це визначене Конституцією та Законами України коло питань, які віднесені до юрисдикції судів. Розгляд цих справ спрямований на вирішення різних завдань – від розв'язання юридичного спору до забезпечення невідворотності юридичної

відповідальності. Їх метою є реальне гарантування виборчих прав громадян та належного виконання уповноваженими суб'єктами їх обов'язків у сфері виборчого процесу.

Судові виборчі справи поділяються на виборчі спори та справи, пов'язані з розглядом кримінального обвинувачення особи у вчиненні виборчого правопорушення, а також справи про адміністративні виборчі правопорушення. Однією з особливостей виборчих справ щодо кримінального обвинувачення та про адміністративні виборчі правопорушення є те, що, на відміну від виборчих спорів, частина з яких може мати адміністративний порядок розгляду, ці виборчі справи сьогодні розглядаються виключно судами.

Виборчі спори, в яких хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу і спір виник у зв'язку з порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи, є різновидом публічно-правових спорів. Останні своєю чергою відносяться до групи юридичних спорів. Серед критеріїв поділу виборчих спорів за результатами дослідження виділено об'єкт захисту, суб'єктний склад виборчого спору, рівень виборів, що проводяться. Крім того, запропонована в статті класифікація виборчих спорів, які розглядаються судами, з урахуванням їх предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції допоможе краще зрозуміти, який суд уповноважений розглядати виборчий спір. Останнє є першочерговим завданням під час обрання способу оскарження (адміністративного чи судового) та складання і подання позовної заяви до суду.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Б., Задоя К., Калмиков Д., Кириченко Ю., Хавронюк М., Шехавцов Р. Відповідальність за порушення виборчого законодавства : посібник для членів виборчих комісій, поліцейських, слідчих та суддів / за ред. М. Хавронюка. Київ: «АК-Group», 2019. С. 122. URL: http://www.nsj.gov.ua/files/1552552302IFES_2.pdf (дата звернення: 04.01.2022).
2. Вдовіченко В. Належність виборчого спору до юрисдикції адміністративних судів: питання теорії. *Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики»* (м. Київ, 1-2 липня 2021 року). Київ: «Компанія «Вайте»», 2021. С. 166–169. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/493111.pdf> (дата звернення: 04.06.2023).
3. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n38> (дата звернення: 14.12.2022).
4. Гнатів О. Окремі аспекти розгляду виборчих справ. *Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики»* (м. Київ, 1–2 липня 2021 року). Київ: «Компанія «Вайте»», 2021. С. 170–173. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/493111.pdf> (дата звернення: 04.06.2023).
5. Гусар О. Теоретико-правові основи спорів, пов'язаних з проведенням передвиборної агітації. *Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики»* (м. Київ, 1–2 липня 2021 року). Київ: «Компанія «Вайте»», 2021. С. 185–188. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/493111.pdf> (дата звернення: 04.06.2023).
6. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n2> (дата звернення: 30.05.2023).
7. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n132> (дата звернення: 28.12.2022).

8. Ківалов С. В. Вибірчий спір як різновид публічно-правового спору. *Наукові праці НУ ОЮА*. С. 7–19. URL: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom10/3.pdf> (дата звернення: 26.12.2021).
9. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9685v> (дата звернення: 24.12.2022).
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 30.05.2023)
11. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. Харків : Право, 2008. С. 416. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009_2/KONST_PR_2008.pdf (дата звернення: 14.12.2022).
12. Конституція України в редакції від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/ed19960628#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
13. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні : монографія. Київ : Ваіте, 2018. С. 908. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/8/401765.pdf> (дата звернення: 14.12.2022).
14. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
15. Лешенко О. Д. Вибірчі спори в Україні: конституційно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії). С. 209. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12897/Diss_Leshenko.pdf?sequence=5&isAllowed=y (дата звернення: 04.06.2023).
16. Панасюк О. В. Адміністративно-деліктне право України: теоретичні питання розвитку та реформування. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. С. 535. URL: https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/36_1/d.pdf (дата звернення: 03.01.2022).
17. Посібник зі статті 5 Право на справедливий суд (цивільна частина). Підготовлений дослідницьким підрозділом Європейського суду з прав людини. 2013 рік. С. 77. URL: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_ukr.pdf (дата звернення: 30.05.2023).
18. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 820/381/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224284> (дата звернення: 30.05.2023).
19. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 31 березня 2019 року у справі № 855/95/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80816781> (дата звернення: 30.05.2023).
20. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 21 липня 2021 року № 5-р(II)/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-21#n69> (дата звернення: 03.01.2023).
21. Рішення Конституційного Суду України від 7 травня 2002 року № 8-рп/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-02/ed20140302#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
22. Рішення Конституційного Суду України від 21 грудня 2017 року № 3-р/2017. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3-p_2017_0.pdf (дата звернення: 15.12.2021).
23. Смокович М. Категорії виборчих спорів: динаміка їх виникнення. *Проблеми адміністративного права*. 2014. № 9. С. 14–23. URL: <https://cutt.ly/qwqCQUEZ> (дата звернення: 14.12.2022).
24. Смокович М. І. Правове регулювання розгляду виборчих спорів: теоретичний і практичний аспекти : монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2014. С. 576. URL: http://www.vasu.gov.ua/userfiles/file/NKR/Monografii_Smokovich/Smokovich_Mono_2014.pdf (дата звернення: 30.12.2022).

25. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
26. Тимошенко І. В. Юридична відповідальність за порушення виборчого законодавства України : автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. С. 22. URL: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/SVR/Tymoshenko_IV.pdf (дата звернення: 26.12.2022).
27. Чорненький В. Юрисдикція судів у справах, пов'язаних із мобілізацією (на прикладі спорів про оскарження вручення повісток). *Матеріали XXIX звітної науково-практичної конференції*. 2023. Ч. 1. С. 148–150. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/chast_1_final.pdf (дата звернення: 29.05.2023).

References

1. Bondarenko, B., Zadoia, K., Kalmykov, D., Kyrychenko, Yu., Khavroniuk, M., & Shekhavtsov, R. (2019). Vidpovidalnist za porushennia vyborchoho zakonodavstva: posibnyk dlia chleniv vyborchykh komisii, politseiskykh, slidchykh ta suddiv / za red. M. Khavroniuka. Kyiv: AK-Group. Retrieved from http://www.nsj.gov.ua/files/1552552302IFES_2.pdf (data zvernennia: 04.01.2022).
2. Vdovichenko, V. (2021). Nalezhnist vyborchoho sporu do yurysdyksii administratyvnykh sudiv: pytannia teorii. *Zbirnyk tez dopovidei IV Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Administratyvna yustytysiia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky»* (m. Kyiv, 1–2 lystopada 2021 roku). Kyiv: Kompaniia «Vaite», 166–169. Retrieved from <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/493111.pdf> (data zvernennia: 04.06.2023).
3. Vyborchy kodeks Ukrainy vid 19 hrudnia 2019 roku № 396-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n38> (data zvernennia: 14.12.2022).
4. Hnativ, O. (2021). Okremi aspekty rozghliadu vyborchykh sprav. *Zbirnyk tez dopovidei IV Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Administratyvna yustytysiia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky»* (m. Kyiv, 1–2 lystopada 2021 roku). Kyiv: Kompaniia «Vaite», 170–173. Retrieved from <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/493111.pdf> (data zvernennia: 04.06.2023).
5. Husar, O. (2021). Teoretyko-pravovi osnovy sporiv, poviazanykh z provedenniam peredvybornoii ahitatsii. *Zbirnyk tez dopovidei IV Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Administratyvna yustytysiia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky»* (m. Kyiv, 1–2 lystopada 2021 roku). Kyiv: Kompaniia «Vaite», 185–188. Retrieved from <https://www.osce.org/files/f/documents/3/7/493111.pdf> (data zvernennia: 04.06.2023).
6. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosuddia) : Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku № 1401-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n2> (data zvernennia: 30.05.2023).
7. Pro sudoustrii i status suddiv : Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n132> (data zvernennia: 28.12.2022).
8. Kivalov, S. V. Vyborchy spir yak riznovyd publichno-pravovoho sporu. *Naukovi pratsi NU OIuA*, 7–19. Retrieved from <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom10/3.pdf> (data zvernennia: 26.12.2021).
9. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 6 lystopada 2005 roku № 2747-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9685v> (data zvernennia: 24.12.2022).
10. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (z protokolamy) (Ievropeiska konventsiiia z prav liudyny) vid 4 lystopada 1950 roku. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (data zvernennia: 30.05.2023).
11. Konstytutsiine pravo Ukrainy : Pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. Za red. V. P. Kolisnyka ta Yu. H. Barabasha (2008). Kh. : Pravo, 416. Retrieved from https://library.nlu.edu.ua/POLN_-TEXT/KNIGI_2009_2/KONST_PR_2008.pdf (data zvernennia: 14.12.2022).

12. Konstytutsiia Ukrainy v redaktsii vid 28 chervnia 1996 roku. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr/ed19960628#Text> (data zvernennia: 30.05.2023).
13. Kliuchkovskiy, Yu. B. (2018). Pryntsypy vyborchoho prava: doktrynalne rozuminnia, stan ta perspektyvy zakonodavchoi realizatsii v Ukraini : monohrafiia. Kyiv: Vaite, 908. Retrieved from <https://www.osce.org/files/f/documents/e/8/401765.pdf> (data zvernennia: 14.12.2022).
14. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku № 2341-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (data zvernennia: 30.05.2023).
15. Leshchenko, O. D. Vyborchi spory v Ukraini: konstytutsiino-pravovy aspekt. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata yurydychnykh nauk (doktora filosofii), 209. Retrieved from http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12897/Diss_Leshenko.pdf?sequence=5&isAllowed=y (data zvernennia: 04.06.2023).
16. Panasiuk, O. V. Administratyvno-deliktno pravo Ukrainy: teoretychni pytannia rozvytku ta reformuvannia. Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu, 535. Retrieved from https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/36_1/d.pdf (data zvernennia: 03.01.2022).
17. Posibnyk zi statii 5 Pravo na spravedyvyi sud (tsyvilna chastyna). Pidhotovlenyi doslidnytskym pidrozdilom Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. 2013, 77. Retrieved from https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_ukr.pdf (data zvernennia: 30.05.2023).
18. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 13 liutoho 2019 roku u spravi № 820/381/16. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224284> (data zvernennia: 30.05.2023).
19. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 31 bereznia 2019 roku u spravi № 855/95/19. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80816781> (data zvernennia: 30.05.2023).
20. Rishennia Druoho senatu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 21 lypnia 2021 roku № 5-r(II)/2021. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-21#n69> (data zvernennia: 03.01.2023).
21. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 7 travnia 2002 roku № 8-rp/2002. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-02/ed20140302#Text> (data zvernennia: 30.05.2023).
22. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 21 hrudnia 2017 roku № 3-r/2017. Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3-p_2017_0.pdf (data zvernennia: 15.12.2021).
23. Smokovych, M. (2014). Katehorii vyborchykh sporiv: dynamika yikh vynykennia. *Problemy administratyvnoho prava*, 9, 14–23. Retrieved from <https://cutt.ly/qwqCQUEZ> (data zvernennia: 14.12.2022).
24. Smokovych, M. I. (2014). Pravove rehuliuвання rozghliadu vyborchykh sporiv: teoretychni i praktychni aspekty : monohrafiia. Kyiv: Yurinkom Inter, 576. Retrieved from http://www.vasu.gov.ua/userfiles/file/NKR/Monografii_Smokovich/Smokovich_Mono_2014.pdf (data zvernennia: 30.12.2022).
25. Stratehiia reformuvannia sudoustroiu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015-2020 roky, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 20 travnia 2015 roku № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text> (data zvernennia: 30.05.2023).
26. Tymoshenko, I. V. Yurydychna vidpovidalnist za porushennia vyborchoho zakonodavstva Ukrainy: Avtoref. ... kand. Yuryd. nauk, 22. Retrieved from https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/SVR/Tymoshenko_IV.pdf (data zvernennia: 26.12.2022).
27. Chornenkyi, V. (2023). Yurysdyktsiia sudiv u spravakh, poviazanykh iz mobilizatsiieiu (na prykladi sporiv pro oskarzhennia vruchennia povistok). *Materialy XXIX zvitnoi naukovopraktychnoi konferentsii*, 1, 148–150. Retrieved from https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/chast_1_final.pdf (data zvernennia: 29.05.2023).

ELECTORAL CASES WITHIN THE JURISDICTION OF THE COURTS OF UKRAINE: CONCEPT AND TYPES

Vitaliy Chornenkyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: vitaliy.chornenkyi@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-5067-0844*

Electoral cases play an important role among the court cases which, after the constitutional reform of justice in 2016, fall within the jurisdiction of Ukrainian courts. Nevertheless, as of today, electoral cases as a legal phenomenon that includes various categories of cases remain outside the attention of the scientific community. The lack of attention of the scientific community, together with the constitutional reform of justice, which has changed the national approach to the jurisdiction of courts, makes it important to study the concept and types of election cases in Ukraine. The generic concept within the framework of the proposed study, from which the author starts, is election cases.

The author examines election cases that are resolved in court as a range of issues within the jurisdiction of the courts as defined by the Constitution and laws of Ukraine. The consideration of these cases is aimed at solving various tasks – from resolving a legal dispute to ensuring the inevitability of legal liability. Their goal is to ensure that citizens' electoral rights are actually guaranteed and that authorized entities properly fulfill their duties in the electoral process.

The study reveals that electoral cases, depending on the type of dispute, are divided into: electoral disputes; cases related to the consideration of criminal charges against a person for committing an electoral offense; other cases, when provided for by law, namely cases of administrative electoral offenses. Therefore, a separate and independent group of electoral cases considered by the courts are cases involving criminal charges for electoral misdemeanors and crimes, as well as cases of administrative electoral offenses (misdemeanors). The latter fall under the category of «other cases» to which the Constitution allows for the extension of judicial jurisdiction in cases provided for by law.

Electoral disputes in which at least one party is a subject of the electoral process, and the dispute arose due to the violation of its rights in such a process by an authority or other person constitute a type of public law dispute. The latter belong to the group of legal disputes. According to the study, the criteria for the division of electoral disputes include the object of protection, the subject composition of the electoral dispute, and the level of the elections being held.

The classification of electoral disputes considered by courts, based on their subject matter, instance and territorial jurisdictions, proposed in this article, provides a better understanding of which court is authorized to consider an electoral dispute. The latter is the primary task when choosing the method of appeal (administrative or judicial) as well as drafting and filing a statement of claim with the court.

Keywords: electoral disputes, electoral offense, criminal prosecution, public law dispute.

*Стаття: надійшла до редакції 20.09.2023
прийнята до друку 21.11.2023*